

УДК 338.436.33/635

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО МЕЛІОРАЦІЇ ПОСІВНИХ ПЛОЩ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Воронянська О.В., к.е.н.

Таврійський державний агротехнологічний університет

Summary: *The condition of Ukrainian soil-reclamation husbandry is reviewed and necessity of its expansion and improvement with the aim of grain production growth, especially in Zaporizhzhya region*

Key words: *grain production, soil-reclamation, irrigated lands, expenses for irrigation services*

Постановка проблеми. Останніми роками в силу різних причин порівняно з 1990 роком значно скоротилися площі меліорованих земель. Це в тому числі, пов'язано із реформуванням сільськогосподарських підприємств і появою чисельної кількості дрібних аграрних підприємств. Сучасне чинне законодавство (Закон України «Про меліорацію земель»), звичайно, не враховувало такі трансформації земельних ділянок. Для районів Запорізької області притаманна таж ситуація, що склалась в цілому по Україні: на масивах зрошення спостерігається підтоплення (15-20%), вторинне осолонцювання (30-40%), засолення (6-9%). Близько 70% площ зрошується водою 2 і третього класу (обмежено придатної і непридатної). Саме тому Кабінет Міністрів України подав на розгляд до Верховної Ради України проект Закону «Про внесення змін в деякі законодавчі акти України відносно використання меліорованих земель і меліоративних систем» № 3448 от 21 октября 2013 року.

Основні матеріали дослідження. Сільськогосподарське виробництво півдня України знаходиться в складних природно-кліматичних умовах обмеженого зволоження ґрунтів, тобто в умовах ризикованого землеробства. Між тим, за даними Інституту водних проблем і меліорації з 25510 тис. га, що використовується для виробництва сільськогосподарської продукції маємо 2176,2 тис. га площі зрошуваних земель, тобто 8,53%. До того ж поливалося у 2012 році тільки 588,3 тис. га, а не поливалося 1587,9 тис. га. В ході реформування сільськогосподарських підприємств відбулись руйнування окремих елементів меліоративних мереж, порушення їх цілісності, розкрадання дощувальних машин і зниження рівня використання меліорованих земель. Відновлення і модернізації меліоративного господарства потребує значних фінансових ресурсів. Проте, за твердженням згадуваної наукової установи, 746,1 тис. га – це ті площі, які можуть поливатися без додаткових капітальних вкладень..

За роки незалежності площі фактичного поливу в нашій державі скоротились на 73,6%. Попередні розрахунки доводять, що за рахунок забезпечення природною вологою Україна може отримати 60-70 млн. т зерна. Урожайність зернових культур в степовій зоні без додаткового поливу и при інших позитивних факторах коливається від 34 до 38 ц/га, що на 20,6-42,1% менше ніж в По-

ліссі, де рівень забезпечення вологою на 41,1% вища ніж в Степовій зоні. За оцінками експертів, в Україні для отримання поставленого завдання в Державній Програмі «Зерно України» в обсязі 100 млн. т необхідно забезпечити стабільне використання зрошення на площі 1 млн. га і відновити його на площі до 1,5 млн. га. Тобі аграрний сектор може щорічно додатково отримувати до 20 млн. т зернових.

Для південних районів Запорізької області зрошення має пріоритетне значення. До того ж можливості зрошення забезпечуються близькістю до головної водної артерії України – річки Дніпро та Каховською зрошувальною системою загальною площею 535 тис. га.

В Запорізькій області з наявних орних земель загальною площею 1906 тис. га зрошуються 240,7 тис. га, що складає 12,6%. З них 226,8 тис. га – землі сільськогосподарських підприємств і 13,9 тис. га – ділянки «малого зрошення». Послуги надають 17 державних зрошувальних систем. Розподіл зрошувальних земель по районах області та їх питома вага надані в табл. 1

Таблиця 1

**Площі зрошуваних земель, що не поливаються в Запорізькій області
(станом на 01.01.2012 року)**

Назва району	Площа зрошення, тис. га	Відсоток від площі зрошуваних земель в районі
Вільнянський	20,5	8,5
Запорізький	16,4	6,8
К-Дніпровський	24,7	10,3
Василівський	26,7	11,1
Оріхівський	3,2	1,3
В. Білозірський	19,8	8,2
Веселівський	15,9	6,6
Михайлівський	7,3	3,1
Токмакський	1,2	0,5
Пологівський	1,7	0,7
Куйбишевський	0,2	0,1
Чернігівський	1,2	0,5
Мелітопольський	27,7	11,5
Бердянський	23,3	9,7
Якимівський	50,6	21,1
По області	240,4	100,0

Найбільша площа зрошення – 50,6 тис. га, що складає 21,1% від загальної площі, припадає на Якимівський район, що найбільше потерпає від посухи, другим є Василівський район – 26,7 тис. га або 11,1%, третім – К-Дніпровський – 24,7 тис. га або 10,3%.

В області розроблено план заходів щодо розширення площ зрошуваних земель у Запорізькій області та забезпечення їх ефективного використання на період до 2017 року та (№116 від 07.04.2014), яким визначена структура розмі-

щення сільськогосподарських культур на цих площах. 29% визначено під зернові культури. Планом визначені витрати на організацію, модернізацію, реставрацію і відновлення зрошення по кожному з районів, де заплановані ці заходи. Проте, витрати водокористувачів на послуги з подачі води при вирощуванні культур по районах за 2013 рік становлять: у Вільнянському – 230 грн./га, Веселівському – 500 грн./га, Михайлівському – 700-1500 грн./га, Великобілозерському – 700-2400 грн./га, Мелітопольському – 1100-2600 грн./га, Якимівському – 800- 2800 грн./га. Зважаючи, що за 2014-2015 роки відбулись значні зміни у цінах на всі види товарів, витрати на роботи по налагодженню водопостачання і на споживання цих послуг збільшаться.

Висновки. Необхідність розширення зрошення орних земель на півдні України і, в тому числі, півдні Запорізької області викликана складними погодними умовами – високим ступенем по сухості, особливо під час визрівання сільськогосподарських культур. Тільки в такому випадку можна суттєво збільшити валове виробництво зерна і виконати завдання, які визначені Державною програмою. Самотужки вирішити цю проблему без допомоги держави ані обласні, ані районні державні установи не зможуть. Тому державну проблему мають вирішувати сумісними зусиллями всіх зацікавлених сторін.

Літератури.

1. План заходів щодо розширення площ зрошуваних земель у Запорізькій області та забезпечення їх ефективного використання на період до 2017 року [Електронний ресурс] – Джерело доступу: <http://www.zoda.gov.ua/images/article/original/000035/35999/070414n116d.pdf>

2. Концепція розвитку зрошуваного землеробства агропромислового комплексу Запорізької області [Електронний ресурс] - Джерело доступу: <http://www.zovh.zp.ua/files/Konceptcia.pdf>

3. Звіт щодо виконання Запорізьким облводресурсів заходів у 2013 році та завдання на 2014 рік [Електронний ресурс] - Джерело доступу: <http://www.zovh.zp.ua/work/zvit/rez2013.pdf>

4. Ромащенко М.І. Роль зрошення в забезпеченні сталого ведення аграрного виробництва в умовах природно-кліматичних змін [Електронний ресурс] – Джерело доступу: amdi.org.ua/docs/Romaschenko.ppt;

5. Воронянська О.В. Зональний підхід до факторів виробництва зерна / О.В. Воронянська// Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (Економічні науки). – 2014. – Вип. 4(28). – 28-31.